

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

ОРГАН АЛИАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ С. Х. С.

Администрација: Кнез Михаилова, 46/1.

Уредници:
АЛОУЗИЈА ШТЕБИ
ДАРИНКА СТОЈАНОВИЋ

Београд, 1 септембра 1927.
БРОЈ 15 — ГОДИНА VIII.

Власник за А. Ж. П.
МИЛИЦА ДЕДИЈЕР

Издали 1 и 15 у месецу. — Годишња претплата
48 дина. За иностранство 60. — Примерак 2 динара.

Редовна Годишња Скупштина

Алиансе Женских Покрета у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца

одржаће се 17 и 18 септембра 1927 у просторијама Женског Покрета у Београду, Кнез Михаилова ул. 46.

Поред делегата, који имају право учешћа на скупштини, скупштинским седницама могу присуствовати и сви чланови Женског Покрета.

Почетак рада скупштинског у суботу, 17-IX, у три часа по подне.

Једно обећање.

На збору демократске партије у Белој Цркви рекао је Министар Спољних Послова, господин Др. В. Маринковић, између осталог и то да је време да почне и код нас *политика начела*. Важна и значајна реч за будућност, а страшна осуда досадашњег политичког рада свих влада и партија.

Скоро девет година, дакле, био је наш политички живот начелан само у безначајности, био је лутање, био је вођен од личних интереса појединца и партија. Колико драгоценог времена смо изгубили, колико енергија је било потрошених ни за шта, колико разочарења су имале оне личности, који су хтеде искрено и поштено одмах после уједињења да се лате посла око сређивања економских и социјалних прилика у земљи.

Свршетак рата је неминовно тражио зграду нашега господарског живота на свим новим базама. Али, начела, програма за тај посао није било и зато је имала бесвесна спекулација широко отворено поље. Фашист тога рада је економска криза и то у земљи тако богато обдареној природним богатством. Јер, није било начелне владине политике, елементи који су искључиво тежили бром обогаћењу без избора средстава, овладали су нашим економским животом, док једног лепог дана није дошло до неизбежног краха банака, индустријских предузећа, трговина. Тај крах је имао ужасне последице за широке кругове и подупао је наш кредит у иностранству. Запамарила се пољопривреда, која мора да чини најчистију базу нашега економског живота и место солидних малих и средње великих селачких газдинстава, ми имамо селаштво, које је у рукама бесвесних зеленаша.

Рат је оставио много отворених рана, које би народ могао сам да излечи, и ако је располагао малим средствима, само да је имао мудре и свесне вође. Помислимо само инваљидско питање и питање подизања услед рата упропашћених селачких газдинстава. Дилетантизам и неодговорност су преовлађали, и питања која су решило на узоран начин остале државе, међу којима се налазе и неке изашле из рата крајне ослабљене,

ми смо решили тако, као што би их решила само још предратна Турска.

Питање правилног опорезивања свих слојева, на основу њихове фактичне материјалне снаге, још до данас није решено и због тога се подржава у народу уверење да постоје у нашој држави два народа, онај који је ослободио и онај који је био ослобођен и тај део мора плаћати преко своје снаге. Безначаљност у том за државу тако важном питању, ако не из другог разлога, бар из самога фискалног разлога даје повода разним демогазима за распаљивање племенских страсти. После девет година државног живота није био предлоген Народни Скупштини ни један рачун о томе, како су се употребиле државни кредити, народ не зна у какве сврхе је давао новац. То је опасна игра са стрљењем народа.

Безначајна политика нас је довела до хаотичне државне администрације, која је баш ових дана добила одличну сведоџбу у ужасном догађају у Пешљу — рески поглавар на челу разбојничке банде!

Спољна политика је ишла путем, који нас је довео до великих теškoћа и ако за Балканску државу баш није било тако теško пронаћи праван, који би нам дао значајну улогу у интернационалном животу.

Могли бисмо до бројимо у бесконачност «успехе» наше безначајне унутрашње и спољне политике, али констатујемо само најкрупније грешке досадашњег политичког рада. Уорци за овакво стање у првом реду су у безначајности у свима питањима, која су судбоносна за живот државе. А у другом реду је проузроковала ово стање политика, која је прогласила свакога који се дрзнуо изрећи објективну критику над радом политичке странке, који је била на влади, за противдржаван елемент. И сваки који је испољио своје погледе на национално и социјално питање, добио је знак комунизма. Тако се систематски угушавала објективна објективна, без које је здрав политички живот немoguć и уклањали су се они патриоти, који имају кичму, а ширли су се медиокритети.

Народ је за све то време изгледао као стадо оваца, које је изабрало за

чувава куријак да га заштити пред медведом. Тај народ је мирно трпео, веровао је обећањима професионалних политичара и гледао како се не поштују закони, који гарантују слободу уверења, личну сигурност и напредак економског и социјалног живота. Био је оруђе у рукама неогворованих вођа и крајне је време било да је изговорно активан министар реч о начелима у политичком животу. Уверени смо да ова реч није празно обећање, пошто ју је рекао озбиљан политичар и државник на тако важном месту. Ова реч не сме да остане само изборна парола, него мора *по-ошайи жива истина*.

Алианса Женских Покрета као представница највеснијих жена у нашој земљи радује се тој речи у нади да ће се и женско питање у будуће третирати као начелно питање народног и државног живота.

Алианса Женских Покрета.

Важан Захтев Словенацких Учитељица.

Народни Женски Савез и Алианса Женских Покрета су поднели Министарству Просвете резолуцију Удружених Словенских Учитељица, у којој захтевају нарочиту наставу за учитељице, да би могле поучавати домаћинство и најпотребније знање о пољопривреди.

Од наших учитељица, нарочито оних на сеима, захтева се уопште много више, но што је потребно само за њихов позив васпитања омладине. Учитељи и учитељице морају да врше своју просветну улогу у народу, и потребно је да за тај задатак буду нарочито припремљени. С тога је «Друштво Словенских Учитељица» у Љубљани приредило у мају месецу т. г. нарочито предавање о томе, како треба да раде учитељице изван школе на сеима. Предавачица, г-ица Марија Пешко, учитељица на Врхници, из свога практичног искуства је дала преглед рада, који би требало да врши сеоска учитељица за добро нашег народа. С правом је нагласила предавачица, како су млади учитељице незадовољне и несрећне, како не умеју да нађу додир са народом у коме треба да раде. Кривица за тај факт не пада само на учитељице, већ је највећи део у томе, што не добију потпуну спрему за свој рад. Нашим учитељицама недостаје систематско образовање у домаћинском раду и за пољски рад, и с тога је неопходно потребно да се нацрт програма за уштељске школе допуни у овоме правцу, ако хоћемо да је учитељица пријатељ и саветодавац на-

роду. Предавачица је лепо оцртала са каквим радом може уштељница да придођеје поштовање и љубав своје околине, речима:

«Како су ахвалне селачке девојке ако их узпоримо како треба да уредом на практичан и естетичан начин, који би се добро могао прилагодити сеоским приликама. Не казимо сеоске домове и девојке варошким укусом, узбуђуимо код њих свест да за сеоске туде нема лепшег краја но што је сеоски дом, да је у толико срећни у колико нише труда, жртве и интелигенције употреби за његов просветак».

Ту, ми уштељнице, имамо бесконачно поље за просветан рад изван школе. Колико би добила угледа уштељница, која би не пр. научила жене у крајевима где се не може трошити млеко, да праве тврде и мекне сиреве од млека које им проостаје. Или, ако им пр. неког лета покаже како се праве рани сокови од воћа, с јесени како се кухају обичне мармеладе, воћни сиреви и обични компоти на случај болести у кући, а такође и зато, да се и на сеоски сто за време правника изнесе какво боље јело и мало промене. У зимским вечерима, када се приближују провајници, можемо их унити прављењем доброт теста, припремањем развог јела од меса, и како ће најбоље да употребе сушено месо, које готово свада умеју само да скувају, а такође да сиреви и поврће, које обично врло мало познају, а нарочито да припремају болесничку храну.

У зимским вечерима такође би могла уштељница да им изложи најпотребније у вртарству, па чим дође пролеће — ако нема школски врт на располагање — сигурно да би која добра и равна домаћица дала свој врт, да га заједнички брине за уштељнице. Такав врт ће бити узор за цело село, јер и деца ће се научити да гајиве цвеће, поврће, лековито биље, најкрасије и цунае. Тако би их могла употребити на оно воће, које успева доборно на дотичном месту, и на шкољиве инсекте и како ће се најбоље од њих одбранити.

Не заборавајмо нарочито поуку о хигијени! Докле год наше матере и девојке не буду поучене о условима за развистак разних бактерија, нећемо постићи чистоћу ни за децу ни за дом. Свакој жени мора ући у крв, да су сунице, ваздух и здрава воља највећи непријатељи болестица, трулежи и буњи.

На крају напоменућу још да је потребно да се селачкој жени, која пасти уздигне своје. *Онаш ребаваје је поносна, шило јој је даио ба на својој земљи таји здраву, радну децу, и ако много пати, — нарочито преко лета — инпак ради на здравом сунцу и свежем ваздуху, и да она и њена породица могу јести ситог и тежког*

јела па два пута дневно. Колико је жена, које од јутра до мрака раде по фабрикама, живе затореним собама, па поред свега тога још немају ни хлеба. Ово је једна од оних страна невоље и благостања сеоског живота, можда ћемо на тај начин спасти бар неколико сеоских девојка да остану у својим породицама, можда ћемо на тај начин мало ограничити исељавање у вароши, јер толико здраве сеоске деце пропада, и варош их покарива.

Да би учитељне могуће да раде у том смислу у народу, предлачачица је поставила следеће услове:

— За такав рад је потребна другогача изобразба, но што је добија данашњи учитељски наратан. Не престајемо никако захтевати да се на учитељским школама уведе и чети разред, ради домаћинске и пољске наставе. Али, ако је тај захтев тако тешко извршити, онда се ради оних сеоских учитеља предлаже следеће:

Да Министарство Просвете постави на свакој женској учитељској школи стручну учитељицу за домаћинско-пољопривредну наставу, која је имала вишегодишњу праксу на селу, ако је могуће, која је рођена и одрасла на селу. Она нека у свакој години даје наставу по два часа недељно, и нека такође изведе и практични течај. За сада — докле не добијемо пету годину — молимо бисмо се задовољити са практичним течајем од 2—3 месеца: април, мај, јуни, или мај, јуни и јули, и то на каквој државној домаћинској школи. Ти месеци би били најповољнији, јер се тада ради најлакше у вртима и на њивама, у јуни је прво воће и поврће, и много мања за израду сира. Рај би се могао поделити на три групе: кућање, модади рај, и рај у врту, на полу, ливадама и у штали. Теорија би се учила само толико, колико би било неопходно потребно за практични рад, или за допуну.

На подноси захтева, који је поставила следећа жена, је предлозила само примену резолуција, која је била предата, као што смо у виду рекао. Министарству Просвете. Резолуција гласи:

„Учитељске скупљене на скупштини „Друштва Учитељица у Љубљани“, 14 маја г.т. су при реферату „О потреби обривања учитељица за потребе домаћинских радње“ једногласно примиле следеће:

„И. На женским учитељским школама да се уведе настава за полске радње и домаћинство са следећим предметима: домаћинство уопште и домаћинство дома, настава о животним намирницама и прехрани, вртарство,

Матилда Серао.

Међу италијанским романиерима XIX века има више људи, писалаца од којих је Матилда Серао једна од најпознатијих и најплоднијих. Кроз дуги низ година она је дала велики број дела, поред тога што је као сарадник многих листова и часописа написала хиљаде чланака. — Матилда Серао је завршила свој дуги и плодни живот и рад у Неапољу овога лета, 25. јуна.

Њен писаног је цео живот него темпераментне и ватрене Наполитанке, и ако није рођена у Неапољу. Рођила се у Патрасу у Грчкој 7 марта 1856 године. Она је била кћи Наполитанка Франческа Серао и Паулине Бонели. Грцине из аристократске породице. Мати Матилде Серао, жена велике културе, била је прва њена учитељица. У детињству је Матилда била врло живе природе, са великим бистрим очима и бујном коврстом смеђом косом (тако је сама себе описивала) — таква је дошла са родитељима у нови заветни, Неапол. Њен таленат није се јавио рано. У осмој години будући списатеља, размажане јединица у мајке, није знала ни читати ни писати. У деветнаест и на кратко време, поред болесне матере, она је учила, и када је бела стрипљива госпођа одржавала, Матилда је читала и писала коректно. Њена прва лектура била је једна огромна књига: целокупна дела Шекспира.

Матилда Серао се брзо развијала.

обрادا њива и ливада, воћарство — употреба вена, млекарство, и основна поина о живинствару, гајење пернате живине, нега одајачи и нега беле свиње.

II. Пошто теоријско знање није довољно, потребно је да се учитељске кандидатике практично извежбају за сеоско домаћинство у тромесечним обавезним курсевима, који се врше на државним домаћинским школама у месецима мају, јуну и јулу. У ту сврху да се матура у учитељским школама обави у априлу месеца.

III. За учитељске, кад се ње постављене, требало би да се организују необавезни тромесечни курсеви, на државним пољопривредним школама у месецима августу, септембру и октобру, на којима би се практично и теоријично научиле сељачком домаћинству бар у главним појетима.

IV. На женским учитељским школама да се установи настава о домаћинству и пољопривреди, и да се за ту наставу узме учитељица са стручном спремом и вишегодишњом праксом на селу.

Само ако буду учитељице у томе правцу темељно спремане, могу вршити са успехом свој важан задатак као васпитатељице народа. Све остало, само овај задатак нисмо могли потпуно вршити. Узрок је за овај неуспех у томе, што досадашње учитељске школе нису давале ни у каквом поједу потребне основе да учитељице схвате потпуно сеоске прилике, и да са практичним саветима и свестраном помоћу могу установити ово преко потребну везу међу народом и школама, која је само у међусобном разумуњу и поверењу.

Практични курс је најзгоднији за обрив одмах после матуре: I) јер се тако кандидаткињама даје закључна знања, и остаје им ипак неколико недеља одмора пре почетка службе; 2) пошто кандидаткиње у то доба још нису постављене, одајду одсуства и замене, што је и у финансијском погледу најгодније; 3) пошто се још не знају ни јуни и јули, и не знају годније, јер се тада обрађују њиве, ливаде, вртови. У то доба је најкампна продукција млечних производа, и налази прво воће и поврће, које је на расположењу за кућање и конзервацију.

Пошто сматрамо да су ови наши предлози нужно потребни за развијање модерне наставе, молимо да их Министарство узме у обзир приликом израде новог школског закона.

У интересу нашег земљорадничког народа је да Министарство Просвете у потпуној мери задовољи захтеве Друштва Учитељица. Очекујемо да

Похаћала је језуитску школу где се пробудила њена интелигенција и за кратко време она је стекла диплому славистике, а онда је ушла у професорство. Четири године, од своје осамнаесте до двадесет друге, Матилда Серао је куцала у тастер за 80 лира месечно. Тада падају и први њени књижевни покушаји. Написала је *Normale femminile* и *Telegrafista dello Stato*. Пошто је добила место да може живети (отац јој је адвокат без праксе) млада телеграфисткиња је почела да пише и само за своје лично задовољство, него и за јавност под псеудонимом Tuffolina. Публика се одавала. Охрабрена Tuffolina рада даље, шаље новелу *Opale* која привлачи пажњу неаполске критике и бележи први корак каде списатељице. Ушла је у рад интензивно од 1878 године. Јавља се и изван неаполских зидова, у расветлима италијанским књижевним часописима.

Велики књижевни центар у ово време у Италији био је Рим где је изакупила *Capitan Fracassa*, око кога су скупљени тада млади: д'Анџио, Едуард Скорфиоло, Паскарела, Васало, Мартини, Лоди и др. Матилда Серао је неуморна. То нису биле само списатељске, већ и новинарске активности. У новинарском јурнализму и новој италијанској књижевности. Чувени *жигли салон*, који су се у ствари сводили на једну узану собицу, често су окупили најславније савременике. У овој средини пуној одушевљења у коме је журвализам неговао полемику са тоном

Министарство покаже толико увиђањем да наставу о домаћинству унесе у надрг наставнога плана за женске учитељске школе, и да према томе и наставни план основних сеоских школа. Ако у Министарству Просвете не нађемо на разумњање за ове захтеве, очекујемо од наших народних посланика, који толико воле да говоре о потребама нашег села и нашег земљорадничког народа, да они траже да се ови наши захтеви остваре.

Данас Високе Народне Школе.

Прва половина прошлога века представља за Данску историјски доба њене Историје, доба празилах, јалових, бесмислених политичких и других борби, доба траћења енергије и енергије у лудо, па и у негатионе сврхе. И материјално, и морално, и национално, и политички, Данска је у опадању. Међутим, њен данашњи неспријател Немачка, од осамнаестог до Плуток, наставио се сталном напредовању и јачању у свима правцима.

Завесена међусобним ситним борбама и разним политичким и другим штетним страстима, Данска не увиђа опасност у којој се налази. Први који је то јасно увидео био је велики дански теолог, историчар и песник *Николас Фредрик Северин Грундтвиг*. Он даје наставу националнога предпора, али не само данскога, него заједничког нордијскога, скандинавскога.

Он израђује идеју нордијскога јединства, затим друштвенога јединства и покушава да пре свега изврши корисну реформу цркве, религије, односа цркве према народнога живота. У истоме циљу, и нарочито у жељи да створи од данскога народа једну хармоничну комогену заједницу, која ће бити чврсто повезана брагским искреним везама и љубављу, место мржње и међусобних борби које је у раздвајање, он долази на идеју једнојединствено Високе Народне Школе, која би била школа за омлазину свих сталежа, и у којој би се сви појединачно налази љубављу за своју земљу и ширу отаџбину, као и међусобном љубављу, прелазили преко сталених и других граница.

Али, ове идеје су наглашене на слабо разумевале. Шта више Грундтвиг је био чак и прогнан. И тек када је Данска доживела своје тежине у јуна 1864 г. т. кад јој је Прусега отела покрајина Шлезвиг-Холштајн, и када је територијално постала мања него икад раније, дански народ почиње да долази к себи; Грундтвиг доживљаје највећег квалитета, Матилда Серао је писала оштроумне списе. Године 1885 она се удаје за Едуарда Скорфиолоа и њиме ствара опис: *Успоменица*, *Капа*, *Паола*, *Микеле* и *сбор Елеонара*. Она је ако је била предана мати, ипак без прекида наставља свој књижевни рад. Између 1879 и 1881 мијеша је први читав низ књига од којих је роман *Fantasia* извајао највиљку полемику међу критичарима. Са својим музеом, Скорфиолом, основала је и издала лист *Matilda*, њен, журвализам који је Матилда Серао тако много волела и који је у једном делу дефинисала: *живот примамљив, али несталан, пун великих задовољстава, али пун и великих болова*. — није је удаљило од књижевности, шта више био је за њу подстрек за рад. Она ствара обилно. Због своје плодности Серао је извајао италијанске књиге: *Матилда*, *Матилда*, *Матилда* и новеле изашле су из њене маште. Она достиже врхунац успеха у делу *Il Paese di cuccagna*.

После романа *Fantasia*, хроникомско говорећи, следовали су — промишљено само највиљачија дела — *Addio amore!*, *Castigo*, *All'erta sentinella*, *Il campanello*, *Il paese di cuccagna*, *Il paese di cuccagna*, *Fior di passione*, *Storia di una monaca*, *Il romanzo di una fanciulla*, *Donna Paola*, *La Madonna e i santi*, и тако даље, и тако даље.

Период најинтензивније продукције Матилде Серао почиње романом *Il Paese di cuccagna*, писаним са социјал-

дује пун успех и његова идеја Високе Народне Школе захвата огромнога маха. Данска почиње свој нови живот у духу друштвених идеја. Не само долази до успоравања народних Школа, него и широм маде Данске и постају лична повола, здравага националнога и културнога напретка. И ако оне нису могле бити тако оне што је Грундтвиг желео, ипак оне су одиграле и играју и данас прокласну улогу у целокупном данском народном и државном животу. Наиме, оне су постале привредно оспособљене школе. Оту и погрешно ими, које им свет обично даје мезањима универзитете.

Могли замак који је Грундтвиг заталасо заслапу енергију данскога народа није ни данас после три четвртине столећа опао. Данас је мала Данска једна од најкултурнијих земаља света, држава која нема ниједног немисленог становника, земаља која долази до успоравања народних, индустријских и другим стручним школама и са неколико десетина Високих Народних Школа — на три милиона становника!

Пре кратког времена имала сам ретко задовољство да проведем неколико незаборавних часова у једној оваквој школи и да се изближе упознам са њеним радом. Апстрахујући сам рад и предавања, дух који се одликује овом школом, издвајамо свакако најважније: духовно јединство између наставника и љака — идеал коме теже сви програми модерне наставе. Али, да ли је се могао и дати назив школа установама које са обичним школама имају једину ту додирну тачку, што се у њима стиче знањем? Јер, то су у ствари велике школе, школе које се одликују сакулти за неколико месеци под један кров. Формална страна школе у опште и не постоји. Управитељ школе уједно је и отац ове велике породице, њему се приступа у свако доба и са потпуним поверењем, а његова уја породица, породица је свих љака. Баш ради тога сталнога контакта школа је удружена са ширењем националнога основи. Управитељ, негова породица, наставници и љаци рчунавају за истим столом, часове одмора проводе заједно, заједно одлазе у шетњу и излете. Вечери се прерађују домаћим концертима и народним играма а све те мале забаве приређују се у управитељевом приватном стану.

Свакоме љаку остављена је потпуна слобода. Нема никаквога принуднога средства да се он натера на рад и дисциплину. Нема испитивања, бележња оцена, нема тамничења никоје норм тенденцијом. У њему је Серао тражила да угуши рафиниран живот и страсти својих индигитних љубавника, који се утицају на индигитизма који се јавља, појавила се 1898 њена књига усупмена *Свете Земље*, *Nel Paese di Gesù*, у којој је она дала књигу, пуно осећања *»Фигура Христа* је највиша, најкуманија *»* мој пут у Палестину ми је потврдио ову моју мисао», изјављује она.

Цело књижевно дело Матилде Серао смисано је са дубоком индигитизацијом, са љубављу, беле и боре се, и ми осећамо то, а кад оставимо књигу, и даље мислимо и живимо с њеним јуначима. Она сама каже: да је све у њеном памћењу живи спомен, да види докле се простиру разни животи, наслагани као слојени геолошки животи у који земљиште. Она бележи животи на што га налази. Њени дуги списања, њени списани била и живота. „Од првог дана од када пишем, никада нисам гледа ни знала да будем друго до веран хроничар свога сећања.“

Главни јуначи и јуначице Матилде Серао су махом из аристократије наполитанске. У добро простирућим романима *Збогом, љубави*, *Матилда*, *Матилда*, *Матилда*, *Матилда* Серао је фигура сестара Ана и Лауре, као и тип Честера Диаса израдила са свиета тачнијима психоанализе. Она је показала све познавање људске душе. На десет страница она износи душу несрећног Честера који ће да свине од бола и жалости крчи мртвачког

врсте, па по свршеној школи нема ни дипломе. Ове изјаскује дуго саме школе, а поствиза се још и то да у такве школе долазе само они које прилазица језика за науком, а не језика за стварању дипломе, и да се њоме користе у даљем животу.

Сада кад почине јутарњом гимнастиком — молитвом, затим часом историје, и тек се онда приступа раду. Предавања се држе из биологије, хигијене, географије, религије, историје, рачунице, данског језика, физике и хемије. Девоче имају још специјалне часове из природних наука, књижевности и рачунога рача, а младићи учествују у научна, геогетрије, социологије, економије, основне законе и мерење земље.

Предавања у овим школама трају за мушкарце пет месеци, а за девојке три месеца. Младићи проведу у школи зиму — у доба када нема пољских радова — а девојке лето. По свршеној школи младићи се враћају плугу, а девојке домазавку, или одлазе у какву стручну школу, јер ове народне школе имају само за циљ да дају одређено постојеће познато знање, грама наука и да прошире знање оних, који после осам година проведених у основној школи не одлазе надаће школовање по средњим школама и универзитетима.

Наставници из чистога идеализма а уз врло скромну награду — јер се ове школе издржавају само ђачком школарником и минималном државном потпором — тихо и скромно, често по даљем, забиченим малим местима, постојећу свој живот омладици.

И од њих се не траже квалификације ни сертификати. Међу њима има људи и жена са универзитетским образовањем, мушкарца најчешће теолога, са учитељском школом, а често само са слободним образовањем без икакве дипломе.

Ова крпика излагања представљају само површну слику чувених данских „еселачких универзитета“ који су извршили чак велику услугу у духовном препоруцају данскога народа.

Данас када и ми преживљајемо тешку духовну кризу сличну оној коју је дански народ преживео пре једнога столећа, историја велика учитељска живота, још једном нам указује да нам у морално препоруцају и просвећеном народу једино лежи оздрављење.

Само да ли ћемо још дуго чекати југословенскога Груднџинга?

Београд.

Д. Марошић.

Претплаћите се на „Ж. Покрет“!

одра своје младе жене Ане, у бело обучене, све у шећеру. Она белина и тишина пеку Чезара која је узрок њене смрти, јер се динично израдо са њеном превеликом љубављу. Гржа савести изазива му највише слезе кајања. „Никада, никада не бих веровао да ће се убити. А да ће дрхти, плакати, јекати — да, да ће још одавна пребављати, ми подвизавати, усене помодерати — да, да се неће смејати више, да ће још сузе некредно влакати очи — да, да ће кришати руме, проводи чине у очајању, бити млада а осећати се од тога година, лена а не волети више своју лепоту, бити оужена љубављу, а не видети своју љубав — да, то раде све несрећне душе; али да се убије — неће.“

Колко ли је пута, када би му очигла његова жена запретила таквим чим, слезао раменима не верујући јој, презирући је јеш већма због те таште рече, враћајући је подругавим погледом. Није веровао...

Сада ступа пред величанством смрти и ребају му се муњевитом брзином мучне успонене и страшија прекривају.

Матилда Серао је писала и путописе и драме. Даза је популарну драму *Сесира Тереза*, али не са успехом. Са једним француским драматургом изнела је на сцену роман *После Паризија*, даван први пут у *Ориону*. Успех готово исти. Најзад, у сарадњи са Ернестом Муроло превадила је

Црногорка.

О Црногорци се мало зна и говори, и ако је она некада својом лепом појавом и китасотом ношњом јако привлачила пажњу туристичког света, који је обилазио Црну Гору.

Из витешког доба, кад су Црногорци ишли из боја у боја са Турцима, забележили су лепа примера постворба и јуначки подвизи Црногорке. Није био редак случај да Црногорке после побеге брата или мука обуче витешко одел и припаше свијетло оружје и бори се раме уз раме са мушкарцима. Познато је, да су раније Црногорци ратовали о својоме духу и круху. Црногорке су им биле једина комора. Код својих кућа обрађивале летину, носиле храну и муницију својима на фронту и износиле рањенике из борбе. У то доба живот Црногорке је тежак и примитиван, живела је у тешким социјалним приликама. Сматрања је нижим створењем од мужа, брак је закључиван без пристанка њеног, никад није седела за истом софром са мужем, на улици је ишла позади њега неколико корачајки, и никад га правим именом није оследила.

Осамдесетих година прошлог столећа престају борбе са Турцима. Настаје подужи период културног и економског препоруцаја Црне Горе. Живот Црногорке постаје бољи и снопљивији, почиње похаћати школу и узимати живање учешћа у друштвеном животу.

Почетком овог столећа водила се дужина политичка борба у Црној Гори за грађанске слободе, против аносодулизма и ненародне политике по следњег Петровића-Негоша. У тој неравној борби Црногорка је узела видног учешћа као „љубавишца“, помажући напредни покрет младе Црне Горе. Она је поред мајчина млека дужу своју задовољава идеом народног јединства и уједињења.

Настају ратови за уједињење — балкански и европски —, Црногорку опет видимо како гине на фронту — Скадру и Гласнику — доваљачи храну својима.

За време ропства Црногорка је остала на достојној висини, и ако је много препатила, јер су људи били

поветку *Лив Блавишо или смрт!* — Овога пута са извесним успехом.

Последња фаза њеног књижевног рада је од 1914 година која је после четири дане рата — за време које је дала *La mano tagliata* — написала *Нуже одговори*, роман несрећне љубави Павла Зура и Диме Сфорца. Затим је писала једну ратни диневик жене: *Parla una donna*, 1914 *Квињена је Амазо Зура* и 1921 *Милаша*, где се опет вратила теми неомистичности. —Матилда Серао је била велика противница рата, стално понављајући мисао: да се рат избегне по сваку цену. У роману *Mors tua* дала је врло тужне стране великог покоља који уништава цео рад мајке.

У Неапољу су се сви звани *A Sfilata*. Од обале Краја, број 264, сваког дана у један час у подне, она се пела у кола са белом коњем и шла у редакцију свога листа *Giorno* (основаног 1903). Била му је директорка и будно је бдила над свим пословима. Кад би се појавила, сва би се редакција узбунила. Она је била жена јаке воље којој се морало покоравати.

„Своја уморна дела писала је код себe десет часова у недељу до два часа напред, окренута погледом преко кратера Везува и врху Сицилија. Радила је до последњега часа. Нени силнови су наставили њен рад. Поводом њене смрти италијански хроничари су забележили: да је последњи рад њен био за часопис *Nuova Antologia* „Личне успонене на породицу Елеоноре

или изгинули или интеринари. А није био редак случај да црногорским гуџуарама одјекују пуцањ младић Црногора, протестујући против срамне капитулације, и штитећи нејач од мрских освајача.

После рата настају друге социјалне прилике. У Црној Гори, као и свауда, рат је оставио дубоког трага. Он није само измено економије држава, већ и социјалне прилике и економске потребе човека. Што се тај друштвени прогрес мање осети у Црној Гори, криве су тешке економске прилике у којима се налази. Мала и пасивна покрајина, у слабој вези је са Државом. Отуда је садашњи социјални положај наше тежи него у иједној покрајини јене отаџине.

Садашња Црногорка је нарочито тилу. Лепо и правилно развијена, пријатне спољности, са свима одликами брџане, којје је јужно сунце мало препрлано лије. Код Црногорке је необично развијен култ мајке и нарочито култ љубави према брату. Лако се прилагођава приликама, радо прима новине. Са доста разумевале прати моду у којико јој материјалне прилике дозвољавају; интересе је у опште социјални живот. У слободним часовима радо се бави литературом и показује доста смисла за образоване хуманих женских удружења. Као домаћина Црногорка је примерна. Има доста разумевања за кухињу, обично сама себе прави тоагету. Национална ношња у варошима се губи. —

Женски Покрет имао је одиличног успеха код Црногорке, само би требало мало више штампом и нарочито живом речу у самом народу пронаријати идеју за еманципацију жене.

Полугорица.

П. Б.

Живела напредна Војвођина!

Прекратког времена је одржао у Сенти конгрес Савеза Војвођанских Градова, на коме се расправљало и о женском праву гласа.

Врџачки градоначелник говорио је против женског права гласа, док је градоначелник из Великог Бечкерека, г. Алексић, говорио у прилог женског права гласа, тако да је Савез прихватио предлог, да добију активно и пасивно право гласа жене које имају

у својим кућама, а последњи чланак који је пошала на пола сата пред смрт у штампарии за лист *Giorno* био је *Mosconi*. Смрт ју је затекла за пићањим столом.

Пре месец дана познати француски писац Пол Бурже послао јој је своје најновије дело *La duchesse bleue* са поветом: „Хтео би написати ваше име, драга Госпођо, на чело свога дела да би имало већу вредност кад га посетим годинама у руменици која нам је дала *Il Paese di caccagna*.“

Матилда Серао су у личном животу јако пенили. Све највеће италијанске руменике биле су јој пријатељице, као и књижевнице и познанице. Радо је правиле везе са крунисаним гласом и високом аристократијом: са Евгенијом, женом Наполеона III, Маријом Софијом, бившом краљомом италијанском, краљицом Италијом Обреновић, краљицом италијанском Маријетом, аустријским двором.

Матилда Серао је издала двадесет романа, десет збирки приповедака, два путописа, једну књигу о лепом пошанању и на хиљаде чланака по часописима и листовима. У њеним делима је толико духа, толико лепих оригиналних слика, толико романтизма да се увек читати са задовољством. Њена дела ће имати трајно место у италијанској књижевности, а њено ће име остати између најбољих италијанских романиера.

Код нас је Матилда Серао доста превођена. Г.Г. Михаило Добрић и Борђе Стефановић, и други, превели

четири разреда основне школе, или ако су самосталне занатлије.

Алијана Женских Покрета се искрено радује овојме закључку представљања војвођанских градова, а ако не одговара потпуно њеним принципима. Ми тражимо опште и једнако право гласа и отклањамо цензурисање било по школској спреми, било на основу плаћајућег пореза. Али, сматрамо да и овај закључак значи у нашој конзервативној средини леп напредак, и биће нам подстрек у нашој борби.

Деја Оповраћилшта Црног Врста.

— Оповраћилшта у Краљевачи —

Црвени Крст у миру *наставља* своју хуману послоу започет у дугу његом рањеника и ботесника. Један од најзначајнијих и најхуманијих послова Ц. К. у миру јесте, несумњиво, *подизање народног здравља и његово здрасављено Провидења*. Установе кроз које Ц. К. ради у духу овог задатка, то су и ова *Деја Оповраћилшта*.

Мисао о оснивању Дејих Оповраћилшта, поклик још пре великог светског ратова, да после њега, изостаје је пуног нарајања, поганото због огромног броја наше ратне сирочади, чији херојски очеве осталие на пољу части, а коју је ваљало прихитати, улити им животне сокове, и опоспособити их за живот и рад у којист и њих и друштва.

Да се та мисао и у дели претворило, приповађамо то приликом, познате припаднице нашег италијанског женског покрета, госпође др Розалије Муртон. Она је дала седам великих шатора са целокупним материјалом: сто постела, крвета и св осталих прибор за ову сврху.

Благодарећи томе, 1923 година 9 јуна отворено је Прво Деје Оповраћилшта на Авали. У свом сичењом савезу одржавамо то приликом, познате председнице савезне секције Гванди Обреновић П. К. др Јарко Гвандић, савезнице генерал, изнео је све фазе по овом питању, и страње П. К. за отварање овог Деје Оповраћилшта, истуђују да се оно нарочито подиже на Авали, крај гроба Незаног Јунака, да сеним наших великих бораца за ослобођење и уједињење нашег отаџине, да се њихово узвињање заслужени мир благодарећи старану њихових живих ратних другова о остављеној им њиховој деци, а у исто време, да се деца погледајући тако чело гроба Незаног Јунака имају увек у виду дивовску борбу и самопожртвовање својих очева за данашњу слободу, сјај и величину нашег италијанског народа.

У својим већа дела, као: *После орошавља*, *Збогом, љубави* и *Каска*, *Љубавна писма*, *Љубавне исповести*, *Сирмајство*, *Забљубљених жена*, *Сенцијалистичке новеле*, *Није одговорица*, *Три жене*, *Три љубави*, *Пешти саобраћа*.

У сећању напем су многи спомени на живе типове и догађаје прочитане у њеном књижевном делу. Матилда Серао је била неких љубави, и њеним великим душом, очне слике јаркових, срећних и несрећних људи, јарких страсти и великог боја у малом човековом срцу.

Београд.

Д. Ст.

Женско Доброделоно Удружење у Трсту је највећа словеначка женска организација у Италији. Годинашња скупштина његова је била 23 јуна у Трсту у великом присуству чланова. У главном се састали су рад тога друштва у социјалној помоћи деци и у просветном раду међу женама. У тај просветни рад спада у највећој мери издавање месечника „Женски Свет“, који има сада 15.000 претплатника. Председница Удружења је госпођа Антонија Славикова. Она је изложена немогућности финансијским шиканама, али орденом кроне и крестом креста притисак остаје у једна у дан, све лежи и Словенкије у Трсту обично стражују од дана, кад ће им бити више немогућ сваки јавни рад. Само још једну једину школу — то приватно — имају Словенци у Трсту, али и та је у опасности да је почетком нове школске године затвори италијанска култура...

По овом говору, г. др-р Рувић предлаже да Опоравилшту управнику г. др-р Војиславу Сретеновићу уређује изложбу и задатак и приписује лекарски овог Опоравилшта.

Ово прво Опоравилште радило је два по месеца, примило је 167 деце (94 девојчице, 73 мушкарца), више од половине није имало оца, а од ових 42% погинуло је у рату.

Цијне резултати рада овог Опоравилшта створили су уверене које представника нашег Ц. К. о неопходности Деџих Опоравилшта; она су била у складу са циљевима и става о предмет нарочите пажње Црвеног Крста.

С тога је мјудре године отворено и друго Опоравилште у Коштуњаку. Оно је радило од 25 јуна до 4 августа, свега 39 дана, а под управом опет лекара г. др-р Младена Мишковића, са ср лекара у Богатињу, дошло је 88 деце (87 девојчица и 36 мушкараца), од чега је 21 или 11% травила б или 3%, занатлике, радничке, служачке 48 или 21%.

9 јуна 1925 г. отворено је на Авали и радило до 31 августа свега 53 дана. Прошло је 181 дете (85 девојчица и 85 мушкараца), без оца дете је било 97, од којих су 62 погинула у рату. Без оца и мајке — 9, свега 106 или 58%; чиновнице 6 или 3%, занатлике, радничке, служачке 48 или 21%.

Управа на овим Опоравилштима била је поверена мени.

Ове године Београдски Обласни Ц. К., примивши овог уставног од Главног Одбора, — под председанством генерала Г. Станоја Ристића, одлучио је да се увек у свакој изложби, пошто је она омогућила већем броју деце опоравање и окупљење на свежем шумском ваздуху. И тако су ове године формирана четири Опоравилшта, свако по 50 деце, и то: два на Приморју, а два: у Ковилици и Руднику.

Да се не до што боље резултата дође, у свако Опоравилште упућено је по једна чланица Управе. У ово Опоравилште упућена је агилна чланица г-ђа Јела Ивановић.

По утврђеном припису свако се дете, пре него се упути у Опоравилште, лекарски прегледа. *Т. Предложа пружају извршену слику о здравственом здравственом стању наше школске деце.* У свакој изложби, извршене су анкетне анкете, мртвост и деформисаност грудних коша — општа су појава. Многа су деца носиоци отечених жлезда на врату; — у опште, то су органички слаби и неоптрени кога такви озбиљни кандидати за разна унутрашња оболења. Узрок оваквом бедном стању јесте: одсуство најелементарнијег здравственог надзора над децом наше школске деце, и непоклањање довољно пажње физичком васпитању наших ђака.

Чланови Управног Одбора Београдског Обл. Ц. К. посећивали су куће где станују ова деца, и налазили су на страњне приворе: деца станују по великим становима, сутеренима, без сувања и ваздуха, често у подручју неколико својих чланова, са по шест једини или двојном у кревету. И кад се узме у обзир недовољност исхране, онда је очевидно зашто је овакво стање код наше школске деце. Ето, таква деца у највише случајева улазе у Опоравилшта.

Као у случају беда и хриња кад се изврши упућује у Опоравилште, тако и хриња добром храном, ваздухом и соком, што се развије у дивну и бујну биљку, тако и ова школска деца, после 30—40 дана проведених у Опоравилшту, постају пунчака, румена, светла и весела, добују боје лица, добују апетит, жлезде изгубе.

Да се постигну овакви резултати, има да се благодари организацији и исхрану деце у Опоравилшту.

Све време у Опоравилшту проводи се по утврђеном распореду занимања. Сви устају у 6 часова, до 7 часова под надзором надуца Ц. К. умују лице, врат, груди, па од 7 ч. дештају кроз шуму, у 1/2 ч. дооруча. До 9 часова постоје се ветре. До 9 часова сутеренима шањора и дојора, а у 9 часова управник лично врши *смотру часице.* Од 9—10 ч. лека со-

колске вежбе, а у 10 ч. укина. После тога до 11/2 часова сунчање и купање, или, ако је рђаво време, лектира и лаки писмени састави. Ручак у 12 ч., а до 3/4 часа одмарне и лежане. До 4 ч. укина. После укина читања у шуму и соколске вежбе, игре, песме до вечере у 7 часова. За овим другарским разговори и спавање у 8/4 ч. Облагити је прање рук пре обода и прање зуба и уста после обода. Деца се купају 2—3 пута недељно.

Живот у логору уређен је по лекарским принципима живота. Сваки деци се даје храну и по једног дејственог који се уредно и савесно на дан сменују. Они одређује редаре и редуне да доведу у ред своја одељена. Примеђено је да овакв животни задолвољно деци, и да би им без тога живот био у Опоравилшту празан и досадан.

Погледом на најважнији период у животу деце, који су физиолошки органи, уопште најважнији функционисања, као и на потребу попуње раније учињеног дефицита у исхрани, и потреби децеј растања — на квалитет хране се обраћа највећа пажња, тази се да се деца дају таква храна из које се највише изајача топлота и енергија. Така свако дете просечно прима по год: кравља, 500 гр. млека, 150 гр. меса, 400 гр. поврћа, 100 гр. воћа, 30 гр. путера, 30 гр. шећера, 30 гр. масти. Дневно имају по пет оброка: дооручак, две ујакне — пре и по подне, — ручак и вечеру. За дооручак примају млеко, за ручак два јела: чорба или супа, и једно јело с месом, а четврденом поједу пратену и поврће, а дооручак; за вечеру опет два јела, али без меса. За ујакне се даје хлеб са мармеладом, сиром, кајмаком, медом.

Благодарећи свим чиницима које благотворно делују на децу, повећање телесне тежине креће се од 4—6 кгр., а било је случајева и са 8 кгр.—То је крива приказ рада у Опоравилшту и његов историјски преглед. У Београдском Обласни Ц. К. отварају једне своје Деје Опоравилште и ове у Ковилици, поред повољних климатских услова, — полагао је и на свесрдни пријем од стране банске управе, као и осталих тела, чији смо пријем у шуној мери уживали. Зато пријетрешку у име управе Опоравилшта додељује се и банци додељује на свему управнику баче, банским лекарима, као и лекару г. др-р Милораду Бошковићу из Лоанице, који је децу бесплатно прегледао; затим управитељу и Одбору овад школе који је деци уступило за наше потребе две учioniце и дворшнице.

Чланица Рудничке мјудре године још обилније развили своју акцију у овом правцу.

Ковилана. Ф. Томовић.

20 Интернационале Феминистичке Алијансе у Женеви.

За време заседанја Лиге Народа, септембра месеца сваке године, Женевској конференцији представница интернационалне алијансе, као држава — преко званичних представника, тако и приватне иницијативе — преко представника великих интернационалних организација. Све велике интернационалне организације имају тада своје представнике у Женеви, који се труде да своја држава представљају и допринесу са представницима разних држава учину да одлуке Лиге Народа, тог највећег интернационалног форума, буду што више у складу са општим напредним тежњама великих интернационалних организација.

Интернационале Феминистичка Алијанса такође је обавестила све своје чланице да ће се одржати од 20 септембра у Женеви пунско саво Биро у Foyer Feminin, 11 Cours de River (2 спрат).

За све време заседанја Скупштине Лиге Народа у овоме Бироу ће се скупљати феминистичке које се налазе у Женеви; у њему ће се моћи добити сва обавештења, која могу интересовати сваки члан Лиге Народа, и моћи да се ради у Лиге Народа, те ће се моћи видети представнице феминистичких организација из целога света, и упо-

знати се са целокупном феминистичком покретом. Интернационале феминистичка Алијанса ће за то време организирати интересантна предавања, и у Бироу ће се придирати једна цела козарица, на којима ће се моћи чути најинтересантније феминистичке личности. Сваког подејника ће бити интиман чај ради боље упознавања феминистичка, које се налазе у томе месту у Женеви. У Бироу ће се такође моћи добити и улазице за седнице Лиге Народа. Председница Интернационале Феминистичке Алијансе, Miss Corbett Ashby која ће за све то време бити у Женеви, најубавијаније позива све феминистичке, које се тамо налазе, да што чешће свраћају у Биро, ради претресања својих интересантних питања, која се могу појављивати у току рада Скупштине.

Алијанса Женски Покрета би се веома редовно била појављивала у чланица, којој се укинуло међународно да у то доба буде у Женеви, била та које посетила овог пријатног феминистичког центра, те буде у могућности да нам донесе интересантне новости о великом феминистичком покрету и раду Лиге Народа.

Порука америкањских жена.

14 марта, у главном штабу народне женске странке у Вашингтону, одржа се предконференција о дневном раду Националног Конвента у Colorado-Springu.

Све су дворане накинџене цветом боја партије: бело, лила, жуто. У овом дивном оквиру отвореном од Женских партија, која се обилазак ствари. Председавала је Edith Houghton-Hess.

Прве жене Уједињених Држава Северне Америке претрпале су проблем светске заједнице жена. На нама је сада да стиснемо свесрдно нама пружене руке.

Зову нас жене новог света. Ово је магла генерација, која чини напред. Питају има ли заједнице жене међу женама целог света, која нас ослобађа за заједничку акцију? А ми, жене старог света, одговарамо: има! Једна веза, која нас негује, старо и младо, сирото и богато широм овога света а то је: Материнство.

У овој тачци се разумемо. Женско имају деце, најбоље схватају осећање мајкиног срца. Дава себи налазимо да су деца целог света и моја деца. Пошто се овако лако разумемо, наћи ћемо заједничке путеве.

Кад су се наши синови враћали са ваздушнoг пута из Индије, провели смо исте немирне дане као кад смо очекивали првог смелог пилота преко Океана.

Зато нема месне препреке међу женама целога света, зато треба да се сложимо као веломој целе земље на којој живимо, који треба да удемоси што боље за будућност наше деце и учудица.

Многи ће казати: разлика живота и жена старог и новог света тако је велика да се не можемо сложити у заједничком раду. Друга су значајна борба тамо, друге које има. Истина, тип Американке је други, други је тип Европљанке се теже креће, неповољна је традицијом, пуна сентименталности, хуче под теретом дужности. Европљанка гаји пре свега своју кућу и породицу. Американка своју државу, своју земљу, своје интересе, своје учене и поучавања.

Највише би користи имале наше домаћке, које гратију под теретом домаћих послова, научиле би се користити модерном техником и прилагодити нашим приликама.

Да, али гле су наше жене са правима гласа, које би техничке олакшице својим домаћим кућним пословима, а које би имале учествовања у државној администрацији, да се наши заједнички мој гласова, да се створи модеран парламент! Наш би поредак ишао на лакши и јединији гласнички живи да не на партијске агитације и плакатирање.

Исто толико има да же чене новог света од нас. Пioniери нашег века, који се појавише први пут на пут, пути материјалног искуства. Какав бојат материјал за измене и допуне.

Наши синови теле, лете са једног

краја света на други, доказујући да нема препреке ни даљине. Материнска срца, која их прате на далеким путевима, сусрећу се широм овог света. Иста су позвана да промене у центрилу, учине све, да је свако срећан и да се свако на кући земљи на којој ће наш живот продужити — наша деца.

Павлено. П. Јованована.

Белешке.

Нама за пример. — Словеначки женски лист „Женски Свет“, који налази већ пет година у Трсту, дакле у месту где су прилике за развјат најмање повољне, има ове године 15,000 и репу *jeftinаssи хвајба прешлалника.*

Градусмо се од све срца овом великом успеху Словеначки под узаконим терором италијанског брошма. Истина, да је „Женски Свет“, ако га упоредимо са „Женским Покретом“ лакша лектира, јер се не бави искључиво као наш лист феминистичким питањем и питањима, која су с њим у најтежијој вези, али ипак 15,000 претплатника доказује, шта се може постићи у савременом свету. Сваког 15,000 претплатника „Женски Свет“ су наше жене саме. Јер сва читатељка је придошла по неколико нових претплатника и само у текућој години је порастао број претплатника за три хиљаде, од 12,000 на 15,000 „Женски Свет“ чита се само у словеначким крајевима Италије и у словеначким крајевима Југославије. Истина, терен дје се може ширити него што га има наш лист.

Да ли је потребно да овом факту додимо још нарочити аспект нашег жанама? Да ли није нама много лакше да добијемо 15,000 претплатника, него оном нашим мученицама у Италији и Дубровнику?

Народна Женска Задруга у Дубровнику на својој годишњој скупштини изабрала је врло леп извештај о раду у прошлој години. Задруга је развила свој социјални и просветни рад, приредила је седам веома занимљивих предавања, и основала је деце забавнице у Гружу. Предавача и тама предавања су следиле: Г. Богослав Павловић, јурист, предавао је о селачкој жени и женском покрету; др-р Н. Бивановић, о женским манастирима у Дубровнику; професор Крсто Поповић о сави нама; Г. Спасоје Мерло о женском окружном суду о жана; Г-ња Местра Паола Беговић о Рикарду Вагнеру; Г-њина Јелисавета Вавра о овом путовању у Индији и теозофским покретима; Г. Спасоје Мерло о развоју брака.

Забавнице у Гружу отворено је 1. јуна у ваздуху има 80 деце. Поред забавница у Гружу Задруга има и забавнице у Дубровнику заједно са обдаништем у коме је било 120 деце, а хранило се дневно 30 деце. Не институције налазе на врло леп пријем грађана, а да су од велике потребе најбоље доказује велики број деце која их похађају.

Поред ових социјалних институција за децу Задруга руководи и Диспансером за туберкулозе и Диспансером за мајке и одојчад. Ове установе под стручним управом — прва под управом др-р Орлића, друга под управом др-р Мариновића — постижу веома лепе резултате. У обема установама дете се сиромашном грађанству лековито.

Задруга чествује и у вођењу занатских школе, која је поудржавна институција. Школа има већ прве породице и ако услед буџетске немогућности одељене за народни вез, бели вез и чипке није организовано. Везови, који израђују и Чичевице у Дубровнику и Чапату, излазе у свету у Задругу. Доста се везова прелола, нарочито за време пролећа и лета, када је највећи промет странаца, те тако ова лепи везови одлазе у Немачку, Енглеску и каи Америку.

У овој години два штафињена Задруге довршила су школовање и Задруга је узела другу два штафињена да их изведе на пут. Многи су из Задруге путовали у невољу помоћ у новцу и роби. — Изабрана је нова управа са мандатом за три године, под председанством госпоње Јелце Сеса